

JOURNAL

OF THE

BIHAR AND ORISSA RESEARCH SOCIETY

VOL. XXIV]

1938

[PART IV

Leading Articles

SEARCH FOR SANSKRIT MSS. IN TIBET

By Rev. Rāhula Sāṅkṛtyāyana

This was my fourth journey to Tibet. We left Kalimpong on the 4th May, 1938. At the beginning our party consisted of three members *viz.*—the Tibetan Scholar Geshe Gendun Chhomphel, the photo-artist Mr. Fany Mockerjee and myself. Afterwards our number was increased to five when Pandit Abhay Singh Parera and Mr. Kanwal Krishna, an assistant to Mr. Mockerjee joined our party. This time we were fortunate enough to get the whole-hearted support from the Tibetan Government through the help of Reding-Chhang, the young regent, who has great love for Tibetan learning and its art. We were provided not only with three ponies and three pack-animals free of charge for our conveyance, but we were also given special letters of introduction to the local Government officials and the

heads of the monasteries where the precious manuscripts are kept. The Tibetan Government was ready to extend the field of our research to the country surrounding Lhasa and Samye where there was some possibility of finding new Sanskrit palm-leaf manuscripts, but unfortunately, all our time was spent in taking photographs of the MSS. in the monasteries of Ṣhalu, Pökhang, Ngor and Śa-skyā, and the winter was close. So we could not avail of the generous offer.

We were also helped by the Political Officer of Sikkim—Mr. Gould and the British Trade Agent Mr. Richardson. Both the gentlemen were ever ready to give useful advice and needful facilities for the work of our party.

We reached Ṣhalu on the 27th May. Our old friend Risur Lama was present, and so it was not difficult to begin our work without delay. In my last journey, though I searched this monastery twice, the search was not thorough. So I wanted to make a fresh attempt in order to discover some new MSS. Our trouble was rewarded by the fresh discovery of a complete set of the twelve works on Buddhist Logic by the great logician Jñāna Śrī and two chapters of *Yôgācārābhūmi* viz., *Śrāvakābhūmi* and *Pratyekabuddhabhūmi*. Besides these two important volumes, I found six more volumes which are mentioned in my catalogue here. It took more than a fortnight to finish the work at Ṣhalu. Last time we took Photographs of some of these MSS., but we had failed to get good result. This time we were very particular about this matter, since failure of even

one leaf was enough to spoil the utility of the whole treatise.

In my second trip to Tibet, I visited the monastery of Pökhang where I saw three bundles of Sanskrit MSS. in which I noticed an important work by the great poet Āśvaghoṣa. My visit was so brief that I could not go through the whole work. Last time, I tried my best to visit Pökhang, but I could not go. This time I reached Pökhang on the 27th June. When the three volumes were brought, I found that one was *Tridaṇḍamālā* by Āśvaghoṣa with a separate work named *Parikathā* by a later author. They are not poetical works, but their importance is great, since they deal with the art of eloquence. In fact, they are practical lessons to the students of those days who wanted to become good speakers. The first work by Āśvaghoṣa is rather more primitive, but the later work is far advanced, which shows that since the time of Āśvaghoṣa (1st century A.C.) up to the 8th century when probably this second work was composed the art of public speech was greatly developed. The monastery of Pökhang was established sometime towards the end of the 13th century when the Indian teacher Vajrapāṇi or Gyagar Chhagna as he is known to the Tibetan, visited Tibet. The monastery has got some important relics among which we may specially mention the Chīvaras (monk's garb), alms-bowl, a pair of shoes, all belonging to Śākyaśrībhadrā, the last hierarch of the Buddhist church in India and the Head of the Vikramaśīlā monastery, who went to Tibet in 1203 after the destruction of the Buddhist institutions in India. The monastery has got about

one hundred and five paintings in so-called Tibetan banners which were executed by a famous artist of the time (Stag-rtse-mkhas-pa) Rab-bratan-Kun-bsang under the patronage of king Kun-dzang-rabtan of the 15th century. There is also one small plaster-cast statue of Śākyaśrī which was moulded by (Dbus-kyi--rgya-ma-rin-chen-rgang Rza-mkhan) Bkra-sis-ñod-ñvar possibly during the life-time of the Indian teacher.

After staying for a few weeks at Shigartse we went to Ngor on the 31st July. The monastery of Ngor is one of the three monasteries in Tibet which have got the largest collection of Sanskrit MSS. In subject-matter the collection of this monastery is more important. We did not give previous information of our arrival. We feared that the chief custodian may play a trick by absenting himself as his predecessors did last time. During the months of June, July and August the climate is agreeable since cold is not intense, but at the same time, the rain which is rare and the clouds which are always there in the sky obstruct the work of taking photographs. It took sixteen days to finish our work.

Narthang is not very far from the monastery of Ngor. Though there was no possibility of finding any Sanskrit MS. in this ancient monastery which is famous for its wooden block-prints of Kanjur and Tanjur, it has got some very old paintings which were imported to Tibet from Nepal or were executed under the direction of Indian or Nepali master-artists. The work seems to belong to the 13th century.

From Narthang we proceeded to Śākya where

we reached on the 1st September. We were welcomed by the present Śākya-hierarchy, the Lama of Phunchhog palace, our old friend and patron who greatly helped me in my previous journey. We went to Chhag-pe-lha-Khang, the Manuscript-library, to make a further search for fresh MSS. This time we made a more thorough search, but we could not get any new MS. We took the photographs of some important MSS. which I discovered in my previous journey. We could not finish our work before the 15th September. The temperature was going down and there was the less possibility of continuing our work in Tibet, but we had great desire to visit some of the important monasteries in the vicinity of Lhāsā and Samye, since I knew that it was a rare opportunity for our search in which we had the full cooperation and help of the Tibetan Government. We were still undecided when we left śākya, but after crossing the second pass of Dobta, we met a band of robbers who were camping not very far from the route. Fortunately, at first they did not notice the importance of our caravan. We halted in the next village. We did not know that there was any danger ahead. We met a few donkey-men who were coming from the opposite direction. They informed that about a dozen of robbers were encamping on the road two miles ahead. Our pack-animals left us hours before. We thought that our animals were going to fall in their hands. We hurried. The robbers had no clear idea about our party. They put a few simple questions to us, but did not try to harm us. Afterwards we were informed by our

men that the robbers enquired about us and they were told that the things belonged to the hierarch of śākya who was coming behind. Thus both we and our things were saved. We reached the next village, and when the pack-animals were returning to their home, our men saw the same robbers encamping on the other bank of a river about a mile from the village in which we were staying. Fearing that they might not be robbed of their animals, they came back in the village. We learnt that it was the same band of robbers whom we met the previous day. Now they had full information about our identity and of our numeral and armed strength. So they were earnest in their pursuit. All night not only ourselves, but the whole village was in fear of their attack. The dogs were unchained, and we were ready with our revolvers. Nothing, however, happened. The same night we decided to reach the Indian Frontier as soon as possible, since the road before us was more wild with scanty human habitation. We entered Tibet on the 9th May and left for India on the 25th September. Thus we spent in Tibet about four and a half months in which we took about fourteen hundred photographs of Sanskrit MSS. and important objects of art.

IX Shalu Monastery (continued from Vol. XXI, Part I, pp 8-10 and
Vol. XXIII, Part I, pp 33-52)

XXXXIX	1	337	क्षणभंगाध्याय ¹	(ज्ञान श्रीमित्र)	मागधी 22" × 2"	62	7	complete
	2	338	व्याप्तचर्चा ²	"	"	9	"	"
	3	339	भेदाभेदपरीक्षा ³	(")	"	1-2	"	"
	4	340	अनुपलब्धिरहस्य ⁴	(")	"	2-6/2	"	"
	5	341	सर्वशब्दाभावचर्चा	(")	"	6/2-8	"	"
	6	342	अपोहप्रकरण ⁵	(")	"	8-20	"	"
	7	343	ईश्वरदूषण ⁶	(")	"	20-33	"	"
	8	344	ईश्वरवादाधिकारव्याख्या ⁷	(")	"	33-54	"	"

¹ see also Shalu Vol. XIII. 3 In the colophon ग्रन्थसंख्या ६४०.

² In the colophon "कृतिरियं महर्षिदण्डितज्ञानश्रीमित्रपादानाम् ।"

³ Begins "प्रत्येकक्षोपनिपातिदूषणपरिजिहीर्षया कैश्चिदाश्रयमाणो भेदाभेदपक्षः परीक्ष्यते ।"

⁴ Begins—"सिद्धान्ते विप्रकीर्णस्यानुपलम्भस्य यादृशी । रूपनिष्ठेह तादृश्याः संप्रहः क्रियते स्फुटः"

⁵ Begins—"अपोहः शब्दलिङ्गाभ्यां प्रकाशयत इति स्थितिः । साध्यते सर्वधर्माणामवाच्यत्वप्रसिद्धये ।"

⁶ Begins—"कर्मनिमित्तवैचित्र्यमनीशं यो जगज्जगौ । प्रणमामि प्रमाणेन तमव्याहृतशासने ।"

⁷ Ends—"ईश्वरवादाधिकारे वाक्तिकसत्तत्त्वलोकीव्याख्यानं समाप्तं ।" which shows that it is a commentary

9	345	कार्यकारणभावसिद्धि (ज्ञान श्रीमित्र)	मागधी 22" × 2"	54-56	7	complete
10	346	योगिनिर्णय	(")	"	"	"
11	347	अद्वैतविन्दुप्रकरण	(")	"	"	"
12	348	साकारसिद्धि ¹	"	"	"	"
13	349	साकारसंग्रहसूत्र ²	"	"	"	"
XL	1	350 (श्रावक भूमि ³) ⁴ (असंग)	कुटिला 20½" × 2½"	126	7, 8	Incomplete

on the प्रमाणवार्तिक ch. II, 8-14

¹ Begins—"विधूतकल्पना जाल० (see प्रमाणवार्तिक ch. I, 1) । जीयान्मुनीन्द्रमतवार्तिकभाष्यकारः साकारसिद्धि-नयनादकसूत्रधारः । संसारनिवृत्तिप्रथमानगर्वसर्वारिरीदुरतिक्रमविक्रमश्रोः ॥ विज्ञप्तिमात्रमखिलं स्थितमेतज्जगत् त्रयं । तत्रा-वात्तरभेदस्य बलाबलमिहोच्यते ॥" In the end—"समाप्तञ्चेंदं बलाबलपरीक्षामुख्यारत्वं (?) साकारसिद्धिशास्त्रं कृत्तिसंहारण्डित श्रीज्ञानश्रीमित्रपादानामिति ॥"

² Begins—"प्रज्ञा येन खलीकृताऽन्वदशामाकृष्य नः प्रेयसी सासूचं सदसि स्थितेषु कृतिषु प्रख्यातकीर्तिवपि । क्रूरव्यायमयो निराकृतिनयो दुःशासनः सांप्रतं सोयं मद्भुजपञ्जरे निपतितः संरक्षतां कौरवाः ॥" In the end—"ग्रन्थप्रमाणं ७६६ ।"

³ Leaves 1 and 128 missing. There are two Bhūmis—श्रावकभूमि and प्रत्येकबुद्धभूमि. On the page 15b—"श्रावक-भूमावावतारभूमिः समाप्ता ॥०॥ नैष्कर्म्यभूमिः कतमा ॥" p. 66a—"योगाचारभूमौ श्रावकभूमिसंगृहीतायां प्रथमयोगस्थानम् ॥" "लौकिकं चैव वैराग्यं तथा लोकोत्तरेण च । तयोश्चैव हि संभारो भूमिर्नैष्कर्म्य संज्ञितम् ॥" p. 129a—"श्रावकभूमौ चतुर्थयोगस्थानं । समाप्ता श्रावकभूमिः ॥ प्रत्येकबुद्धभूमिः कतमा (1) सा पञ्चाकारा" p. 129b—"समाप्ता च प्रत्येकबुद्धभूमिः ॥"

⁴ A chapter of योगाचारभूमि ।

	2	351	आभिप्रायिक गाथानिर्देश	कुटिला	$20\frac{1}{2}'' \times 2\frac{1}{8}''$	4	7, 9	Incomplete
XLI		352	बोधिसत्त्वभूमि ¹ असंग	"	12×2	226	7	Complete
XLII		353	कातत्रपजिका त्रिलोचनदास	मागधी	$12 \times 2\frac{1}{4}$	57	7	Incomplete
XLIII	1	354	अद्वयसमताकल्पराज ²	कुटिला	21×2	22	7	"
	2	355	चतुर्योगिनीसंपुटतंत्रराज	"	"	6	6	Complete
	3	356	वज्रडाकतंत्रटीका ³	"	"	24	7	Incomplete
XLIV		357	बलितत्त्व रत्नशील	मागधी	$22 \times 1\frac{3}{4}$	16	5	Complete
XLV	1	358	पंचक्रमटिप्पणी* ⁴ मुनिश्रीभद्र	कुटिला	13×2	50	5	"
	2	359	वज्रसत्त्व साधन* ⁵ लीलावज्र	"	$13\frac{1}{2} \times 2$	4	7	"
	3	360	योगरत्नमालाटिप्पणी ⁶ बन्धुकीर्ति	मागधी	$12\frac{1}{2} \times 2$	22	3	Incomplete
	4		Leaves*	कुटिला	$13\frac{1}{2} \times 2$	5	5	"

¹ A chapter of योगाचारभूमि ।

² Only first leaf missing.

³ Leaves 9 and 27 and after are missing. * Paper Mss. ⁴ For 42 and 43 there is only one leaf. In the colophon—"कृतिरियं मगधदेशीयपण्डितशाक्यभिभुमुनिश्रीभद्रस्य ।"

⁵ In the colophon—"लिखि (तं) विभूतिना यदत्र पुण्यमित्यादि ।"

⁶ Leaf 8 missing.

XLVI	361	(Astrology) ¹	मैथिली	15 × 1	35	3	Incomplete
------	-----	--------------------------	--------	--------	----	---	------------

¹ Name of the book and many leaves missing. A few leaves seem to belong to other Ms. Some of the chapters are—"तृतीयोऽध्यायः" (8a ?); "देवपुरुषकाराध्यायः पञ्चमः" (3b ?); "वारगुणाध्यायः पञ्चमः" (12b); "यात्रायां लग्ननिश्चयोऽष्टमोऽध्यायः (16a); "द्रेक्काणाध्यायो नवमः (?)"; "मिश्रिकाध्यायो दशमः" (?); "ग्रहशुद्धिर्नम दशमोऽध्यायः" (18a); "उत्सवाद्यध्याय एकादशमः (22a); "स्वप्नाध्याय पञ्चदशमः" (29a); "स्नानविधिः षोडशोऽध्यायः" (30b); "ग्रहचक्राध्यायः सप्तदशमः" (32a); "निर्गमाध्यायोऽष्टादशः" (32b); "एकोनविंशाध्यायो हस्तीङ्गित" (34b); "अश्वेङ्गितं विंशतितमोऽध्यायः" (36b); "निमिताध्यायो एकविंशतितमः" An example of the verses—"यथो (? ज्यो) क्तं राश्युदये द्वादशभागोऽपि तत् फलम्वाच्यं । यच्च नवांशकविहितं त्रिंशांशस्योदये तत् स्यात् ॥" (द्रेक्काणाध्याये)

SPOS-KHANG MONASTERY¹

Vol.	No.	Name	Author	Script	Size (in inches)	Leaves	Lines in each page
I	1	4 (सूत्र-धारणीसंग्रह) ²	"	रंजन (ordinary)	21 × 13 $\frac{3}{4}$	100	incomplete

¹ Some correction and addition to "Sanskrit Palm-leaf Mss. in Tibet" JBORS. Vol. XXI, Part I, Page 8.

² Very old Ms. Names of some of the Sūtras and Dhāraṇīs are—"बूडामणी नामस (ह) विद्या", "संक्षिप्ता प्रज्ञापारमिता", "आर्यध्वजाग्रकेयूरा नाम धारणी", "आर्यचन्दनाङ्गा नाम धारणी", "पुष्प-कूटा (?) ° (p. 130b)" "भारीची महाविद्या (p. 131a)", "मूलापरराजिता महाविद्या (p. 133a)", "आर्यापरराजिता हृदयं (p. 133b)", Here begins some new Sūtra or Dhāraṇī—"एवमया श्रुतमेकास्मिन् समये भगवान् पारावते विषये सिञ्च (?) नाम नगरं गोमिनो नाम विहारः नागसो वर्यः मार्गशीर्षमासे कृष्णपक्षपञ्चम्यां (1) वयस्यानो नाम भिक्षुः गत्सो नाम नगरं चीननगरात् चतुर्भिर्योजनैरध्वमार्गप्रतिपक्षो" । "वैशालीप्रवेशं (?) सूत्रं मारीच्युपद्रवोपशमनं समाप्तं ॥" Here (p. 138a) some of the gāthās—"स्वस्ति रात्रौ स्वस्ति दिवा स्वस्ति मध्यन्दिने स्थिते । सर्वत्र स्वस्ति वो भवतु मा कश्चित् पापमागमत् ॥ सर्वे सत्त्वाः सर्वे प्राणाः सर्वे भूताश्च केवलाः । सर्वे वै सुखिनः सन्तु सर्वे सन्तु निरामया (:) ॥ सर्वदुःखविमुक्तात्मात्मा सर्वसौख्यसमन्विताः । सर्वे भद्राणि पश्यन्तु माकश्चित् पापमागमत् । यानीह भूतानि समागतानि स्थितानि भूमावथवात्तरीक्षे । कुर्वन्तुमेत्री (:) सततं प्रजासु दिवा च रात्रौ (च) चरन्तु धर्मं" एवम्भदन्तेत्यायुष्मानानन्दो भगवतः प्रतिश्रुत्य इन्द्रकीले पादं स्थापयित्वा विस्तरेण यावदिमानि मन्त्रपदानि भाषते इमाश्च गाथाः "सर्वान्तरायविसोधनं नाम महायानसूत्रं", "आर्यमहाप्रतिसरा द्वितीयमन्त्रपदानि समाप्तानि (p. 141a)" "राहुलमहाइण्डधारणी (p. 146b)" "विशेषवती नामधारणी

2 5 (व्याकरण)¹ " मागधी 22 X 2 26 4-6 Incomplete

(p. 135a) "अपराजिताहुदयं (p. 135b) "अग्रप्रदीपो नाम महायानसूत्रं (p. 151a) "आर्यमहाधारी (p. 152b) "रत्नमालापराजिता समाप्ता", "आर्यं तथागतोष्णीषसितातपत्रा नामापरजिता प्रत्यङ्गिरा समाप्ता (p. 156a) "सर्वतथागताधिष्ठान हृदयगुह्याधुतुकरण्डक मुद्रानामधारणी धर्मपर्यायः (p. 161b) "आर्यवसुधारा धारणी (p. 163b) "प्राच्यां राजगृहस्याग्रषण्ड (१) नाम आह्वणग्रामस्तस्योत्तरतो वेदेहेके पर्वते इन्द्रशैलगुहायां (p. 164b) "समन्तमुखप्रथमरश्मिविमलोष्णविभ्रभासं सर्वतथागत-हृदयसमयविलोकितं नाम धारणीपदं (p. 171b) "आर्यवज्राजितानलप्रमोहनी नाम धारणी (p. 178a) "आर्यहिरण्यवती नाम धारणी (p. 179b) "कोटिधारणी (p. 179b) "आर्यषड्मुखी नाम धारणी", "आर्यमा(?म)णिभद्रधारणी", "चतुर्धर्मकक्षाम महायानसूत्र",

¹ It is commentary (न्यास ?) on some grammatical work—"उपाध्यायश्चेदागच्छत्यथ त्वं छन्दोधीष्व । उपाध्यायश्चेदागमिव्यत्यथ त्वं व्याकरणमधीष्व । उपाध्यायश्चेदागन्ताऽथ त्वं निरुक्तमधीष्वेति । भविष्यदुपाध्यायागव (?म) न मध्य न विषय (?) प्रपश्य विध्याद्यर्थस्य निमित्तं । एव (') पूर्वमौहृत्तिके मुहूर्त्तद्विध्वंमुहूर्त्तस्तत्रभवः काल ऊर्ध्वमौहृत्तिकः क्रीतादित्वादिव कण् । उत्तर पर वृद्धिः... । ऊर्ध्वमुहूर्त्तद्विपाध्यायश्चेदागच्छति । आगमिष्यति । आगन्ता वा । अथ त्वं छन्दोधीष्वेति । ऊर्ध्वमुहूर्त्तद्विपाध्यायश्चेदागच्छेदथ त्वं छन्दोधीष्वेति । प्रार्थने विध्यादिलक्षणा सप्तम्यस्त्येवासंश (?शंस) नस्यापि प्रार्थनरूपत्वात् । यद्येवमुर्ध्वमुहूर्त्तद्विपाध्यायश्चेदागच्छेदथ चेत् स्यादेव प्रार्थनसप्तम्या निषेधेद्...त्वाद्या...॥०॥ यच्च ॥ एवं कुरु(१) डुकुञ् (१) तनादेरुः करोतेरिति गुणः । अस्योकारः सार्वधातुके गुणे इत्याकारस्योकारः । उकारान्चेति टिलोपः । छन्दो (?छिन्धी)ति । छिदिर् हि रुधादित्वान्मध्ये न (?) शब्दस्ततो रुधादेर्विकरणान्तस्य लोपः ।...भ्यां हेहिः ॥०॥ सम ॥ अन्येतु समर्थनायां पञ्चमी ने च्छान्ति । सर्ववर्ममणस्तु दृष्टान्तव्याकरणत्वादित्ये (?) चेत्पाह (१)॥काले॥ अथ किमर्थं सप्तम्यन्ततानुक्रियते । प्रथमान्त एवानुक्रियतां । सत्यं । प्रथमान्तत्वेन वक्ष्यमाणेषु योगेषु...

3 362 (काव्य)¹

कुटिला

22 × 2

5

6

”

त्रिकाले वर्तमानेत्यादिषु (p 15 a) एककर्तृकयोः पूर्वात् ॥ एक कर्तृकयोर्व्यापारयोः । यः पूर्वं तदर्थत्वं क्त्वा भवति । भुक्त्वा व्रजति । द्विवचनस्याड (?) न्त्वाद् भुक्त्वा पोत्वा व्रजति । परा ये क्रमा (?) वा । एककर्तृकयोरिति किं । भुक्त्विति देवदत्ते यज्ञदत्तो व्रजति । पूर्वादिति किं । भुक्ते च पचति च । अप्राप्य नदी पर्वतः । अतिक्रम्य पर्वतस्रदी हि भवतेः । सर्वत्र सम्भवात् । (15 b) एककर्तृकता पूर्वकालता च गम्यते ॥ आभीक्षण्ये गमलुच् ॥ ... पूर्वमे प्रथमेषु ।

¹ Only Leaves 14-18. It begins (14 a 1) “कल्प्यान्वितत्वाज्जय नयनं दत्तवान् याचिकार्यं (1) ग्रथस्तस्याप्रबुद्धेः प्रविमृत य सु(?)श) सश्चायं देवस्य यो सौ(?) । यत्नात् तं लेखयित्वा यदमलकुशलं व्योम विस्पा(?) स्ता) रपूरि भिक्षोर्वोरोचनस्य वि(?) जगति सकले बद्धसन्नाह बोधे चाभूतस्मे (?) तेन सत्वा निखिलकुमतिभिर्भुक्त्वचित्ता जिनाः स्युः (11)

भूया सञ्चाहमे णया प्रज्ञया युक्तचेताः ॥ ॥छ॥ नमो बुद्धाय । महान्ति पापाप्यभिभूय यस्मादजतशत्रुगुणवान् बभूव । उपेत्य सद्भिस्सह संप्रयोगमतो निषेव्या गुणवत् एव ॥

अहो विभूतिर्गुणविस्तराणां गुणाब्धिकैर्यत् सह सम्प्रयुज्य । गुणैर्भूतैर्विगुणोभ्युपेति (गु) णप्रसिद्धि गुणभूषणेषु ॥

अभूतसम्भावनया तथा तु हतोप्यसौ कालवशेन भूयाः(?) यः) । तुषारदग्धद्रुमवद्वसते गुणप्रभावो ज्वलतामपेति ॥

स्वभावसंसिद्धिरित्यन्तथा हि जनस्य सद्गति(?) निरत्ययस्य । विजिह्वाभावेष्वपि यत् प्रयाति गुणप्रसिद्धेः खलु हेतुभावं ॥ ब्रवीम्यतोहं नरकोपावासाव... रद्वह्नि शिखाकाराले । न चैव समिन्त्रनिराकृतस्य मुरेश्वराङ्का(?) मुखसम्पदोपि ।

तद्यथानुश्रूयते (1) राजा किला जा त श च्चुर्वनद्विरद वरोपग्रहणनिमित्तं स्वमुखरादाभिनिःसृत्य ददर्श महान्तं कुंजरवरं वनाभिमुखमभिद्ववत्तं (1) दृष्ट्वा च पुनस्तमेव हस्तिनं 5(?) अ) नुजगाम । स च दत्तो ॥⁴

स्मृत्वा सरान्ति कमलोत्पलमण्डितानि कादम्बपक्षपवनोद्धतशीकराणि । उद्भिन्न कोमलकशेरुतावनानि वेगान्महीधरवना-

भिमुखो जगाम ।

उत्कण्ठितः किसलयोज्ज्वलादपानां वेदूयनीलहरितोद्गतशाद्वलानां । उद्धूतशीकरकरो द्विरदो वनानां तूष्णं ययौ पवननु-
इवांबु^५र्धः ॥

अथ स महीयतिः पवनपटुजवातिशयतुरगवरधिखुडो दूरपदपसूतबलसहायो न चिरेण खदिरवदरधवविल्वेङ्गदिकंटकद्रुमवनगहनं
शरवणकाशकुशवड्मजालजटिलदुस्सञ्चारप्रदेशं जीर्णशीर्ष्णविक्षिप्तास्थिकड्कालसकलधवलभूमिभागां प्रतिभयगम्भी^६ (p. 14b)
रपत्रप्रपातस्थलस्थानुवलमीकुदुर्निगमप्रवेशामटवीं प्रपेदे ॥

स च गजाधिपतिस्तस्य राज्ञो दर्शनमुपजगाम ॥ राजासौ विहृतपराक्रमावशो ग्रीष्मोष्मक्लमशिशिलाकुलप्रयत्नः ।
भूरेणुव्यतिकरधूसराप्रकेशस्सम्मोहं समुपजगाम साध्वसेन ॥

तस्मिन् खड्गविषाणकोटिकष^७ण..... सिंहव्याघ्रवराह.....महिषव्याडावकीर्णं वने । एकाकी स नृपोत्र मत्र (? २) वि-
करज्वालाप्रतापातुरस्तृणार्तः पदवीं ददर्श सहसा शैलेन्द्रसंप्रायिकां ॥

ताञ्च मुहूर्तमनुगच्छन् ददर्श । दूरदेव नीन (? ल) विपुलस्निग्धपलाशनिचितविटपतरुवरगहनमचलसानुप्रदेशं (1)
दृष्ट्वा^८.....यन प्रोवाच ॥

अस्मिन्नं प्रदेशे नवनलिनि वनच्छन्नतोयं सरो वा (1) धाराशैलोदराद्वा पतति मणिदल स्वच्छशोभाजलस्य ।
वक्षारतस्त्रिशिकर्षादुपचितविपुलश्यामशाखाप्रशाखा (1) येनैते शैलमेतज्जगदिव सकलं सज्जनाच्छोभयन्ति ॥ दूरत्वाद^९.....
भारगुरया (?) जीमूतपुंजा इव ।

एते वृद्धिमुपागता खलु परामासाद्य तोयाशयं सस्मिन्नं समुपेत्य सावव (?) इव प्रध्वस्यमाना रयः ॥ तदितो गच्छामीति संप्रधार्योपित्य
च तं प्रदेशं समन्ततो विलोकयन् ददर्शान्यतमस्मिन् तरुवरगहनविवरे^४.....कोपहारातिदर्शने विपुलशिलातलाभोगनिषण्णकृताहार-
प्रयोजनमुपशमनिभूतेऽग्न्यप्रचारसौम्यवपुषं शाक्यभिभुं दृष्ट्वा समाश्वासाप्राप्तः प्रह्लादित इव विश्रान्त इव च वाजिनमेकान्ते निवध्य

सप्रश्रयमधुरो⁵ ... क्तइव च विकचकमलवनरेणुपिजरसुरभिशिशिारसमीरणेन तं भिक्षुमब्रवीत् । भदन्त सलिलाशयप्रदेशमुपदेष्टुमर्हसि । तेन चोपदिष्टमथ स राजा तमुपदिष्टं सलिलाशयमुपगम्य विगतपिपासकलमपरि⁶ (15 a) ... यूखैः प्रस्वेदवारिकणिकाद्रिललाटाभित्तिः । पीत्वापि वारि कमलोत्पलनालशीतं तीव्रकलमातुरमना न धृतिं जगाम ॥

अथ स भिक्षुः सान्द्रकरुणामृतरसाद्रंशोत्तरेण (? लेन) चक्षुषा तं राजानमभिसमीक्ष्याब्रवीत् । क्लीवसत्वमिव व्या¹ (प्र) वादो लोकवृत्तातिवृत्तप्रभावेष्वप्युपलक्ष्यते । न खलु सुखोचिताः परदुःखानि जानन्तीति । ननु भदन्तावेषि ॥

दधायपि भू रविकरैः स्फुटदीप्तिमद्भिर्ददद्भ्यते गतघृणेन देवानलेन । भर्तुः प्रवासाविरहे वनितेव दुःखेस्त² स्सत्तापिता रविकरैः सुतरां प्रचण्डैः ।

कल्याणमित्रविकलास्तु विचारशून्या रागात्मका इव नराः प्रमदाविलासैः ॥ धर्मातुरो भयमनागतमप्रधायच्छायां समाश्रयति भोगिणस्य भेकः ।

आपातमात्रसुख³ मिव राजलक्ष्मीं ॥ संशुष्कशालतस्कोटरसन्निनीनो व्यर्थं विरोति परिशुष्कगलः कपोतः ।

अज्ञानगह्वरनिरुद्ध इवात्मवादी बालः पुनर्भवतृषाविषमूर्च्छितात्मा ॥ एते गजा रविकरोत्करतापितेषु नैव स्थलेषु न जलेषु धृतिं लभन्ते ।

ग्रा⁴भेषु पुष्पविकचेषु च काननेषु पारिल्ल(?) बाल्यमतयो यतयो यथैव ॥ स्यम्वे(?) व पल्लवजलं क्षयमभ्युपैति संशुष्क शोबलरजोरुणपङ्कलेशम् ।

मन्दगमस्य सदसीव विजृम्भमाणम्बाकौशलं स्वमति शक्तिनिराकृतस्य ॥ एते खगा वनतरुन् परिवर्जयन्ति संशोणपणं- निचयोर्ध्वविशुष्क⁵ शाखान् ।

विस्मृत्य पूर्वपरिभोगसखायनार्या वेदयाविलुप्तधनसारमिवाल्पसत्त्वं ॥ दावानि भस्मपस्थैः पवनैरुदस्तमेतद्भ्रमत्यविरतं तरुपणंचक्रं ।

उत्पीडयमानमनिशं निरवग्रहेण संसारचक्रमिव कर्मसमीरणेन ।

पर्यन्तेषु स्फुटितसकलच्छेदसंपर्कैरुक्षस्तोयाभ्यासे श्रुतजल^६ (15b) सया न द्रवो नातिशुष्कः ।

किञ्चिच्छेषा कलूषसलिलाप्लावितो मध्यभागे पङ्क्तुः शोषं स्फुरितशफरीजालगर्भः प्रयाति ॥

किञ्चिच्छेषविवर्णपणशबला मूले कठोरारुणा मन्दश्यामपलाशसंचयवती मध्ये समार्द्रच्छवि ।

धर्मश्यामविभुमपल्लवदलाप्रान्ते लता नर्तकी म्लानिं यात्यनिशं कलाविव युगे सत्यौषी धर्मता ॥ छत्रैर्व्यभ्रशशाङ्कु-
मण्डलसितैरनुभ्राभास्वरैर्व्विक्षिप्ताः किरणा यदस्य बहुशो निर्यणकाले मम ।

तद्वरं हृदयेन सञ्चिचमयं नूनं वहत्यंशुमां (? मान्) यन्मान्निदंहीव दुर्जन्तवचस्तीक्ष्णमंगूलाङ्कुरैः ॥

अथ सभिक्षुः कथान्तरविवक्षया स्मितमाविश्वकार ॥... पल—स राजा समन्ततो निरीक्ष्य म(?अ) न्यमनीक्ष्यमाणो
सामेवाधिष्ठित्य प्रब्रजतेन स्मितमार्दशितमिति विनिश्चित्य कुतूहलाक्रान्तमतिस्तमब्रवीत् ।

विनयधीरमिदञ्च वपुस्तव स्मितमिदञ्च भदन्त विधायसे । चलति बुद्धिरियं पवनाहता वनलतेव किमत्रनुकारणं^३ (1) ...

अथ स पार्थिवः सुतरामुपजातविमर्षसम्भ्रमोद्भ्रान्तमानसः पुनरपि तन्मिक्षुं स्मितप्रयोजनमपर्यपृच्छत् । स च भिक्षुस्तदुपकारक-
मतयैव राज्ञः प्रोवाच ॥

सूर्यातपो दहति वत्स शरीरकं ते तस्मात् सुखोचितमिदं बहुरोगनीडं । दुः^४ भितापितानां ॥

वस्त्रातपत्रतस्मिन्दिरचन्दनम्बुहारादयस्तदुपधातनिमित्तभूताः । दुःखं त्वनागतमवीचिसमुद्भवन्ते नाशं प्रयास्यति नराधिप
कैरुपायैः ॥ प्राणोपरोधसमकालमवश्यमभि यत् प्राप्स्यसि त्वमकृत—बहुप्र^५ —। दुःखं यदा क्षण्य(?) —तत्र तदगजभया(?) —हैव

हृदय क्षणेन ॥

कर्मन्धनः स्फुरित तत्र (?) सदा हुताशो दुर्वृत्तशोणित वसासवपानशोण्डः । यो बान्धवानिव परिष्वजते प्रगाढं ज्वाला भुञ्जति विरलेः
स्वकृतापराधान् ।

वीचिम्बदन्ति विवरं न च तत्र काचिद् दुःखस्य वीचिरपि^० तिर्यग्यथो वा । यस्मादवीचिरिति तेन स सम्प्रसिद्धः शीतस्त (?) वनो नरकान्तरेषु ॥

यत्र त्वयातिथिजनप्रणयो निवेद्यो ज्वालासखीशतपरिष्वजनोचितेन । स त्वं व्यथामुपगतो रविरश्मिमततो हाराद् विभेषि न तु घोरविषाद् भुजङ्गात् ॥

यस्योत्सङ्गे क्षितितलरजो धूसरस्त्वं^१ निषण्ण । प्रेम्णा येनाकरणहृदयो वद्धितः पालितश्च तं त्वं हत्वा यदि न पतितस्तत्सर्गञ्चित्रमेतत् ॥

वाल्मे लालासलिलमलिनं पाणिना दक्त्रपद्मं येनामुष्टन्विकचकमलच्छेदताम्रोदरेण । त्वाङ्कुत्वाङ्गे कृपणभवतः कुञ्जिताः काकपक्षा ये^२ ।

सत्त्वं हत्वा पितरमपि हे धार्मिकं धम्मंराजं कामास्वादव्यसनमदिरापानविक्षिप्तचित्तः । स्वस्थावस्थश्चरसि नरकद्वारशालां प्रविष्टो ज्वालाहस्तैश्चरक शिखिनः^(ः) स्प्रष्टुमिच्छन्ति हि त्वाम् ॥

ज्वलदनलशिखावलीपिङ्गलान्तस्थलं सर्वतस्तुङ्गनिस्सङ्गं^३ निच्छिद्रलाहादृज (?) लावृतच्छिन्नसम्भिन्न (?) सम्बिन्न (?) संकुदितोत्क्रुष्टनिष्पष्टनिष्पीडितोत्क्षिप्ततलुप्तावलुप्ताश्रयप्राणिसंधाकुलाभीषणं कृपणनरकं यदा यास्यसि प्रेरितो दारुणः कर्मवार्ते-रनकोप्रदुःखप्रकर्षातिसन्तापितो दीनकण्ठोरटमूध्वदाहुज्वलच्छ्वलचकसिकुन्तप्रहारद्वणोद्वातान्तरक्तोक्षितस्तत्र चाकामकस्सम्बसन् ।

ज्वलदनलकपिलमण्डलाकोटरस्तब्धनेत्रैः स्फुरत्कोपरक्तोपसंदष्टदन्तच्छेदंरुहताप्रायुर्धुरन्तकाशकरैस्तिष्ठ तिष्ठेति निस्तिजितो भीतभीतो दिशः प्रेक्षमाणः स्थितोत्सीति कृच्छ्रादभिव्याहृत्या कामवस्थामभिप्रास्यसि त्वं धृतो दुष्कृतैः कर्मभिर् यदि समनुविचारयेत् तद्द्रव्यान् नमर्कोश (?) वस्त्रैर्द्रवादोपमा स्युर्भिदायेति तीव्रा अमी भूयते न त्वनभ्याहता याति संवेगमज्जा (?) जनाः प्रायशो दुःखयन्त्रान्तरस्थास्तु शोचन्ति मोघं प्रलापातिशोकाभिभूता भूयः ॥

अपि च हे पुत्रक ॥

कान्ताकराप्रविधूतानि मधूनि पीत्वा निदवाससञ्चि⁶ (16b) तदलोत्पलचंद्रिकाणि । संदङ्गशयनत्रिविवृतास्यपुटान्तरालस्ताण्य
(?त्व)मुं कथं कथय यास्यसि वह्निवर्णं (?) ॥

स्नात्वा त्वं गृहदीर्घिकाम्भसि इसत्यद्योत्पललङ्कृते (1) तीरान्तानत पुष्पपादपलताच्छायासमालिङ्गिते ।
विलस्रिविघ्ननरास्थिपञ्जरवसाननिर्यासपर्याकुले (1) तप्ते वंतरणीजले नि⁷पतितो दुःखात् कदा मोक्ष्यसे ॥
प्रासादे शरदभ्रशुशिकरे पुष्पावलीमण्डिते (1) वीणावेणुमदङ्गगीतमधुरे संप्राप्य चित्रं मुखं ।
नित्यं प्रचलितस्फुटानलशिखासन्तानजालकुलं (1) प्राप्यावीचिमनेकदुःखविहतः किन्नाम कर्त्ता भवान् ॥
लज्जामात्रविभूषणं सविनयां चारूपचारां प्रियां (1)¹ दृष्ट्वा प्रीतिविजृम्भमाणनयनो विस्रम्भनिर्यन्त्रणं ।
क्रोधप्रज्वलितक्षिकोशविषमभ्रभङ्गरोद्रानना (1) नालोक्यान्तकिकिरानभिमुखान् संमोहमायास्यसे ॥
श्रीमच्चामरचारुभासुरनरनानाविधैर्वाजिभिः (1) कालिङ्गैश्च विचित्रितोत्तरकुथैर्गन्धोपवाह्यैर्गजैः ।
तीव्रक्रोध विषैस्तृकण्व (?) ³क. . . . सप्रतोदनरेन्द्रलक्ष्मीमुपगृह्य पापं कृतं त्वया दुःखशतावसानं ।
कृतोर के विशीर्णचरणो बोढासि दीप्तान् रथान् ॥
धृतद्वचूडापीडो वकुलकुसुमामोदसुभगस्त्वया मूर्ध्ना येन स्फुरमणिकरालं च मुकुटम् । स्फुरद्वह्निज्वालावलयकपिलञ्च (?))
वक्त्रमशिवं वहन् मूर्ध्ना तेन त्वमनुभविता चापलफलं ॥

किञ्च भूयः ॥

कलै⁴रा भवति लोवरा (?) जन्म समयमुने (?) —स्य प्राणे प्रियहितसमाधान (?) विदुषः । जगन्नाथे तस्मिन्
भगवति भवोपद्रवहरे प्रदुष्टानाङ्ग वा भवतु गतिरन्या परमतः ॥

उन्मि (?) न्मी) लिता इव दिशो दश यस्य दीप्तैः कीर्त्यशुभिर्यनतमः पटलावनद्धाः । तस्मिन् प्रदोषमुपगच्छति यस्तपस्वी⁵ . . .
स्तिरसौ मुहुतः क्षतात्मा ॥

यो मातेव पितेव बान्धव इव प्राणिष्वनुशेषानां तस्यै (?) ह प्रराड्मुखेन मनसा जन्माटवीगह्वरे । प्रज्ञावीर्यकृपाभ्युपायसचिवः
क्लेशेन नाकम्पितः प्राप्तो बोधिमनुत्तरां सभगवान् कां सत्क्रियां नार्हति ॥

जगद्धिताधानविधानदीक्षास्वभावशास्त्रानृश^१ (17 a) --हा--ः । मनः प्रसादायतनेपि तस्मिन् कथं नु चित्तानि विदूषयन्ति ॥
असज्जनसमागमस्य कटुकावसानं फलं नरेन्द्र समुपार्जितन्तदधुना तवापायिकं । इदं समनुचित्य साधुजनसङ्गमस्सेव्यता-
न्ततस्तव भविष्यति व्यसनपञ्जरास्त्रिगंसः ॥

एवं गतेपि क्रियतां प्रयत्नः पा^१ --हाणे कुशलोदये च । अप्येव नाम व्यसनांबुराशेः (?) स्यात् तेवसान नरलोकापाल ॥
अनेकरूपग्रयसनोपमृष्टां समुद्रवेलांजलोलशीलाम् । नरेन्द्रलक्ष्मीमुपगृह्य पापं कृतं त्वया दुःखशतावसानं ।
बहुप्रकारात्ययदारुणेषु विचार्यमाणाल्पमुखोदयेषु । विषह्य का^२ --मनस्त्वयात्मा स्वयं कृतो दुर्गतिदुःखसाक्षी ॥
अभिसन्धिकृतस्य कर्मणो न हि नाशं प्रवदन्ति सूरयः । अपि कल्प सहस्रकोटिभिः फलदत्तस्त्रियमेन जायते ॥
अत एव जगौ जगद्धरो जगदालोककरः कृपामयः । भगवान् भवभोगनिस्पृहः स हि कर्मस्वकतां शरीरिणां^३ (11)
सलिलानिलराजतत्करैर्धनमन्त्रैव विलुप्यते नृणां । प्रभवन्ति तु तेन कर्मणा स्वमत (?) कर्म नृणां शुभाशुभं ॥
परिवर्त्तिनि निश्चलैक्षणः क्षणमात्र प्रतिबद्धजीवितः । मरणाभिमुखो यदा नरो ननु कर्मैव तदा परायणं ॥
स्वजनो जनवन्निवर्त्तने (?) गृह्वित्ताद्यपरे विलुप्यते ।^४ --कृतं त्वनुयाति देहिनां भवसंक्रान्त्यनुकूलवर्त्तिनां ॥
अपि च हे महाराज ॥

मरणवशागतस्य जन्तोर्दिव्यवृद्धोत्पन्नश्चक्षुःशब्दकोष्ठ कण्ठस्य ह्रिक्का प्रवेशानुबन्धाद् विनिर्धूयमानो रसः (1) कलविकल्पदाक्षरे
भाषिते विह्वले चक्षुषि च्छिद्यमानेषु कर्मस्वनामान्त्र्य रोषादेव प्रस्थि^५ --पुभिः । महति शिथिलतां गते सन्धिसंघातयन्त्रे रुजा तीक्ष्णसूची
निपातान्तरे क्वापि गन्तुं कृताभ्युद्यमे जीविते तिमिरगहनसङ्कटान्निर्जनं मार्गमाक्रामतो नास्ति पुण्यादृते कश्चिदव्ययः सखातः प्रयत्नं कुरु श्रेयसि ॥
अपि च महाराज ॥

अथ स महात्मा तं राजानं सम्बिन्धमानसं ऽ (?अ) वेत्य पात्रमयं श्रेयस इति विनिर्धार्योवाच ॥

तेन हि महाराज तमेव भगवन्तं विनिर्धातुं—जन विलंब(?) वत्सलम पा—त्यक्तसकलसत्त्वधातुमखिलजगद्धिताधानाम्लान-
प्रयोगमपरिमितविशुद्धोदारातिशयगुणगणरत्ना(?) धिवासं महाकारुणिकं सर्वज्ञं सर्वदर्शनं शाक्यमुनिं शरणमुपैहि ॥ तत एव ते
दुःखपरंपरापर्यन्तो भविष्यति²... (।)

सुक्षेत्रे बीजमुप्तं भवति बहुफलं तिव्रत मास्य प्रि(?) म्वा (।) क्षेत्रस्यासौ स्वभावो भवति समगुणः सर्वसंशयप्रसूतो ॥
एवंकारापकारा भगवति तनवोप्याहिताः पापकाले पर्यन्त() नानुवन्ति व्युत्पत्तसकलक्षेत्रशस्तानकाले ॥

अथ स भूपतिः प्रविजृम्भम^१णकुशलमूलोपचयाभिलाषमुद्बुध्यतया बुद्धे भगवति समुत्पन्नप्रेम गौगु(?) व प्रसादबहुमानः
संप्रत्ययाश्रुसलिलशष्पाविलदीनमृदुमुकुलितनयनयुगलवदनस्तं भिक्षुमुदीक्षमाणो वाष्पगण्डूषोपरुध्यमानकषायकण्ठो धरणिगतलप्रति^४ष्ठित-
जानुमण्डलः (कु) तकरपुट इत्युवाच ॥

एषोहं तमूर्षि व्रजामि शरणं प्राणैरपि प्राणिनां (।) एकं बान्धवमेकमेव सुहृदं शास्त्रारमेकं परं ।

त्राणं त्रैभुवनार्तिगह्वरदरीव्यावर्तिनां प्राणिनां (।) आचार्यम्परमाथतत्त्वविषये भूतार्थनाथं विभुं ॥

पुनः पुनरनुत्तरं पुरुषदम्प्यसत्साराथिप्रयामि शरणं शरण्यतममप्यहं मज्ज(?) भिः । अचिन्त्य चरितं तमेव भगवन्तमद्य कृतप्रपञ्च-
विषबीजनिर्मलनिरुत्तराध्याशयं ॥

अप्यस्थिभिः (ः) स्थितिमतां शरणं प्रपद्ये लोकोपकारकरुणैररुः (?) स्वभावं । बुद्धं तमेव शतधा च सहस्रधा चा^६ (18 b) —
मकरालयकर्णधारं ।

मन्ये पूतमिवात्मभावमधुना शास्तुः प्रणामोद्भूतैः (।) पुण्याम्भोभिरखण्डमण्डलशशिज्योत्स्नावलीनिर्मलैः ।

कोवा तं प्रणिपत्य सादृक्शृणाप्रह्लादितार्थाशयम् (।) तीक्ष्णपायवतीं विषादमकरालीणो न दुःखापगाम् ॥

“Rgyud-phyag-3- pahi-phren-ba” It begins—“नमोरलत्रयाय ॥ यस्येदं सकलामलेन्दुकिरणप्रख्यैर्यशोभिर्जगद् व्याप्तं यच्च महाकृपापल्लवचक्रे हितं देहिनां ।

वीर्योत्कर्षवशात् दुष्करशतैः खिन्नो जगद्भूतये यो युक्तो विनिवृत्तदोषगहनो बुद्धाय तस्मै नमः ॥

यं संप्राप्तवतो मनोनिधुर्कृतिं संप्रापयन्त्यापदो नोत्तेकं जनयन्त्यनल्पविभावाः संपत्तयः^१ श्रीकराः ।

लोकस्य व्यसनक्षयाय मुनिना योबोधि बुद्धः स्वयं तं धर्मे प्रणतोस्मि जन्ममरणव्यापत्प्रयञ्चक्षयं ॥

व्याडाक्रान्तलता वितानगत (?ह) नञ्छायोपमानं ये भवान् विज्ञाय प्रयता भवक्षयविधौ क्षीणरूपा ये च तान् । साधूस्तङ्गि (?गि) रजस्तमर्च्यवरणान् वृत्तान् विनीताशयान् वन्दे वन्द्यतमान् प्रकीर्णशसः शि^२ष्यान् मुनेस्तायिनः ॥ ... (p. 2a) एतद्भुक्तितया प्रणाम्य शिरसा रत्नत्रयं भावतः । कौण्डिन्यप्रभृतौश्च सूत्रविनयव्याख्यानशोभाकरान् ॥ वक्ष्ये सूत्रमहं यथाविभवतः सर्वज्ञवक्त्रोद्भवं । तन्मे साधुजनः शृणोतु मुदितः क्लेशक्षयायोद्यत इति ॥ एवमस्या श्रुतमेकस्मिन् समये भगवान् छावस्त्या^१ विहरतिस्म जेतवनेऽनाथ पिण्डदस्त्यारामे (१) तत्र भगवान् भिक्षूनामन्त्रयते स्म ॥ यं यूयं भिक्षवोऽनुकुम्प्यध्वं । यं करुणायतयश्च (?) वो वचनं श्रद्धया श्रोतव्यं कर्तव्यमन्येन (?) तं यूयं भिक्षवश्चतुर् (?) ष्ववेत्य प्रसादेषु समादापयत विनयत निवेशयत प्रतिष्ठापयत । कतमेषु चतुर्षु बुद्धेवेत्यप्रसादे समादापयत विनयत निवेशयत प्रतिष्ठापयत । धर्मे संघे आर्यकान्तेषु शीलेषु समादापयत विनयत निवेशयत प्रतिष्ठापयत । तत् कस्य हेतोः (१) स्यात् खलु भिक्षवश्चतुर्णां महाभूतानामन्यथात्वं तद्यथा पृथिवीधातोरव्यतोस्तेजोधातोर्बोध्यधातोर्नित्वेव श्रुतवत् आर्यं^५ (p. 2b) श्रावकस्य ० स्यादन्यथात्वं ... (p. 2b) ... इदमवोचद् भगवानातमनसस्ते च भिक्षवो भगवतो भाषितमभ्यनन्दन् ॥

यथा महात्तो विपुला नभ आसाद्य पर्वताः (१) समन्तादनुसंयांति निष्पिषन्तो वसुन्धरां ॥

न तत्र हस्ति^३नां भूमिर्न पत्तिरथवाजिनां । न चापि मन्त्रयुद्धेन जयोलभ्यो बलेन वा ॥

एवं जरा च मृत्युश्च मनुष्यान्भिमर्दति । क्षत्रियान् ब्राह्मणान् वैश्यां शूद्राञ्चडालपुष्कसान् ॥

दुःशीलां शील्युक्ताश्च गृहस्थान् व्रतिनस्तथा । दह्नांश्चैव (१) ति (?) वृद्धा (न्) तथा मध्यमरूपां ॥

2 7 परिकथा¹

"

57

"

complete

अभिर्महंति सर्वा हि न किञ्चिदनुरक्षति । तस्माद्धि पण्डितः⁴पोषः संपश्यन्नर्थमात्मनः ।

बुद्धे निवेशयेच्छृङ्खलधर्मं स(ङ्)घेयनुत्तरे ॥ स धर्ममचारी कायेन वाचा चाप्यथ चेतसा ।

इह चानिन्दितो जन्तुः प्रेत्य स्वर्गे च मोदते ॥ यावद्वैदूर्यनीलशशिकरखचितं व्योमतारकिचित्रं यावद्वीचीतरङ्गप्रचलित-
मकरक्षोभिताम्बुः समुद्रः । यावदभूर्भूतघात्रीनगरनरन्दे⁵ (3 a) वृक्षगुल्मोरुवप्रास्तावन्मारावभेत्तुस्त्रिभुवनमहितं शासनं जाज्वलीतु ॥

यानीह भूतानि समागतानि स्थितानि भूमावथवान्तरिक्षे । कुर्वन्तु यैत्रो सततं प्रजासु दिवा च रात्रौ च चरंतु धर्मं ॥"
It ends (p 116 a) "बुद्धेन बोधि परममवाप्य ये स्थापिताः सूत्रमयाः प्रदीपाः (1) ते नित्यमज्ञानतमर्मान्ति भित्वा लोकेषु निष्कम्प-
शिखा ज्वलन्तु ॥

ज्वलन्तु चिरं धर्मोल्काया चिरपरिनिवृत्तेऽपि लोकगुरौ । अज्ञानतिमिर¹मथनी समविषमं संप्रकाशयति ॥

स्वस्ति रात्रौ स्वस्ति दिवा स्वस्ति मध्यन्दिने स्थिते । सर्वत्र स्वस्ति वो भवतु मा कश्चित् पापमागमत् ॥

सर्वे सत्त्वाः सर्वे प्राणाः सर्वे भूताश्च केवलाः (1) सर्वे वै सुखिनः सन्तु सर्वे सन्तु निरामयाः (11)

सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चित् पापमागमत् ॥ल्ल॥

ये भ्यागता इह² सुरासुरनागयक्षगन्धर्वकिन्नरनराः श्रवणाय धर्मं । रक्षन्तु ते जगदिदं जिनशासनञ्च धर्ममस्मृनीन्द्रकथितं
च चरन्तु नित्यं ॥ ॥ शीलचन्दनलिप्ताङ्गा ध्यानप्रावरणावृताः(1) बोध्यङ्गकुसुमाकीर्णा विहरुष्वं ॥ यथासुखं ॥ समाप्ता चये
त्रिवण्डमाला(1) कृतिराचार्यस्थविराश्रयोज³स्य शास्त्र्यभिक्षोः सर्वस्तिवादिनो महावादिनः ॥ये धर्म्मः.....॥"

¹ It begins—"नमो बुद्धाय ॥ अबन्ध्य सद्वर्म्मकथायशास्त्रे नमस्तदुक्ताय च शाशु(?स) नाय । जिनप्रसं(?शं)सा-
कुसुमार्चिताय संधाय चाष्टोत्तमपुद्गलाय ॥

निक्षिप्याक्षिप्य च यथा सूत्रं धर्मकथोद्यतः । युक्तः परिकथां कर्तुं कथेदं सप्रवक्ष्यते ॥
 कामं लक्ष्मणतः प्रोक्तः पूर्व्वीचार्यैरयं विधिः । तावतातु न सर्व्वः^१ स्यात् कर्तुं परिकथां प्रभुः ॥
 यः^(ः) त्वधीत्येवं शक्तः स्यात् पर्व्वञ्चित्तकल्पतां । समाधातुम् कृच्छ्रेण तन्मया रचयिष्यते ॥
 लब्धप्रसादास्वादा हि परिषत्कथया यया । पात्रीभवति धर्मस्य प्रशमस्तिमितोन्मुखी ॥.....
 लोकोत्तमैककरस्यैवं देशनासंप्रतिग्रहौ । धर्मस्य स्थितये स्यातामतश्चायं भमादरः ॥
 धर्मः परममूक्ष्मोयमप्रसन्नेन चेतसा । चक्षुषा कलुषेणैव रूपतत्त्वज्ञ लक्ष्यते ॥
 प्रसन्नेषु तु चित्तेषु शारदेषु सरस्विव । धर्मज्योत्स्ना भवत्येव श्रेयः कुमुदबोधनी ॥

अतः प्रसादसंवेगहर्षणादिप्रयोजनाः^२ । वक्ष्ये परिकथादिचित्राः शरणादिसमाश्रयाः ॥.....तत्र शरणगमनविशेषणार्थमेवं
 परिकथा प्रस्तोतव्या ॥^४

मुदृष्टं वत पश्यामि कलावपि युगे सति । सदृग्माविहितश्रोत्रान् स्वार्थमाशंसतः सतः ॥

कुकार्यपर्याकुलमानसेस्मिन् प्रायेण लोके स्वहितप्रसत्ते । धर्मार्थमुत्सृष्टकुकार्यसङ्गैर्भवेद्भ्रूङ्गादितमार्यवृत्तं ॥

न गणितं बालजनानुवृत्तं लोकवृत्तं व्यवधूतः कौसीद्य पाप्मा । दर्शितं गुणाभिमुख्यं । आर्वि^५ (2 a) ष्कृता कुशलान्वेषणपटुता ।
 सूचितः कल्याणभ्यासविशेषः । विनयमार्गानुवृत्त्या कथितमाभिजात्यं । न्यायाभिनिवेशात् प्रकाशिता बुद्धिसंपत् । धर्मार्थम(?) धिगमात्
 मुकृतः सदृग्माः । सुभाषिताभिलाषानुगणितः शरीरपरिखेदः । श्रुतेनातृप्त्या दर्शिता विद्वत्प्रकृतिः । तदेवगुणां श्रेयोर्थमाभिगतां पर्व्वदं को नाम
 धर्मोतिथयेन न प्रतिपूजयेदश्च ब्रूहे ।” Some of the other Parikathās are—“दानपरिकथा (p. 9 a)”, “मान्या—
 भिहारपरिकथा (p. 21 a)”, “शीलपरिकथा (p. 22 b)”, “पौषधपरिकथा (p. 29 b)”, “प्राणातिपातविरतौ परिकथा (p. 29 b)”,
 “अदत्तादानविरतौ (p. 30 b)”, “वाग्दुश्चरितविरतये परिकथा (p. 32 a)”, “मद्यपानविरतये (p. 33 b)”, “परसमयदर्शनायै

III I 8 मध्यान्तविभागकारिका¹ मैत्रेयनाथ मागधी 8 1/4 x 2 1/4 7 Complete

तद्भक्तजनानुग्रहाय परिकथा (p. 36 b)"; "तथागतप्रतिमाचित्रयितुः संहर्षणार्थं परिकथा (p. 42 a b)", "स्तूपसत्काराधिकारे (p. 45 b)", "अपशब्द... परिकथा (p. 46 a)", "शोकाविनोदनार्थं... परिकथा (p. 49 a)", "छूतादीनवप्रदर्शने (p. 53 a)", "तीर्थार्षिकपरीक्षा (p. 54 a)", "अग्निप्रवेशादि धर्मपरीक्षा (p. 55 b)", It ends--(p. 57 a)--"अनसु (?श) नमपि देहं कर्षयन्तं पापं शुभमपि च बुभुक्षा भ्रान्तचित्तस्य किं स्यात् । इति तदपथमेव स्वर्गमार्गास्य विद्यादशनविकलभावाद् द्यां मृता वा व्रजन्ति ॥

अनशनाच्च यदि त्रिदिवं ब्रजेत्¹क इह नैह जनस्त्रिदिवं व्रजेत् । बहूनिदशच निशाश्च न भुज्यते व्रजतु तेन जनस्त्रिदशालयं ॥ अथ न तेन परंति मुरालयं ननु दिवो गमने तदकारणं । अनभिसंधिकृतादपि कर्मणः शुभमुदेति फलं शुभसात्मकं ॥...² भवेच्च धर्मस्य यदीदृशः क्रमो भवेदधर्मस्य नु कीदृशः क्रमः । अतो न धर्मोऽनशनेन कस्यचिन्न वाप्यधर्मोऽस्त्यशनेन कस्यचित् ॥ विवर्जयन्नप्यशनानि पापभाग् न सत्त्वहिंसादि विवर्जयेद् यदि । अवर्जयन्नप्यशनानि पुण्यभाग् भवेन्न हिंसादि विवर्जयेद् यदि ॥ धर्मप्रसिद्धिरिति नानशनेन काचित् पापक्षयो न च तपस्तदतः कथं स्यात् । क्षान्तिस्तु दोषतपनाच्छुभया च दीप्त्या श्रीमत्तपस्तदिति साधु भजेत् तपोर्थो ॥

स्यादत्र यद्यनशनेन न धर्मसिद्धिः कस्मान्मुनेः सुतगणो न विकालभोजी ।

अत्रोच्यते गुणविशेषपरिग्रहार्थं किं⁴चिद् विकालविगतेपि जिनेनोजने ॥

इति नानशनं यतः परीक्षां सहते तेन न तत् तपो न धर्मः । नियमेन समावर्तित तस्माच्छुचि शीलादि तपः प्रसिद्धिकाम इति ॥ ०७० ॥ श्रीः ॥ ॥⁵

¹ Paper Ms. On the first extra title page--"ya-tse-bas-phul-bahi (=presented by ya-tse-ba) Mnion-rtog-rgyan, Chos-chos-ñid-rnam-hbyed, Dbus-su-mthahrnam bshugs." On the second

2	363	धर्मधर्मताप्रविभागसूत्र ¹	"	"	"	"
3	9	अभिसमयालंकार ²	"	"	"	20

extra title page—"मैत्रेयकारिका" In the end of मध्यान्तविभाग—"मध्यान्त विभागो आनुत्तर्यपरिच्छेदः पञ्चमः ॥ ॥
 आर्यमैत्रेयकृतमध्याविभागमहायानशास्त्रकारिकाः समाप्ताः ॥ "(p. 8 b)"

¹ It begins (p. 9 a)—

"किञ्चित् परिज्ञाय यतः प्रहेयं साक्षाच्च किञ्चित् करणीयमन्यत् । अतस्तयोर्लक्षणताविभागं चि¹कीर्षता शास्त्रमिदं प्रणीतं ॥
 द्वयमिदं सर्वं । धर्मताधर्मतासंग्रहात् । धर्मप्रभावितः संसारः । धर्मताप्रभावि²तं यानत्रयनिर्वाणं ।" It ends (p. 13 a)—
 "धर्मासंग्रह्याने उदाहरणं मायास्वप्नादि (1) आश्रयपरिवृत्तो बुदाहरणमाकाश³मुवर्णवार्थादि ॥ ॥ धर्मधर्मतासूत्राण्यायं मैत्रेय-
 पादस्य ॥ धर्मधर्मताप्रविभागसूत्रं समाप्तम् ।⁶..."

² In the colophon—"समाप्तमिदमभिसमयालङ्काराख्यं प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रं ॥ ॥ कृतिभंगवत्
 आर्यमैत्रेयस्येति ॥...॥ संवत् १३७० (vik? = 1313 A.C.) फाल्गुनवदि २ सति दिने ॥ मुरक्षेत्रे ॥ राजराजदेवरलोकेऽवरश्री-
 रिपुमल्लदेवराज्ये ॥ तस्मिन् काले वर्तमाने ॥ सकलप्रक्रियाद्वि (?) राजम्बगुरोः श्रीपण्डितमुञ्जश्रीस्या (?) ये ॥ श्री वास्तव्यान्वये पं ।
 श्री जीवधरेणालेखि ॥..."